

## BIST 100 Endeksinde İşlem Gören Şirketlerin Muhasebe Politikası Tercihleri ve Tercihlerinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi<sup>1</sup>

Accounting Policy Choices of Companies Traded in BIST 100 Index and Analysis of Factors Affecting Their Choices

Gözde ÇİLİNGİR<sup>ID a</sup> Erkan ÖZTÜRK<sup>ID b</sup>

<sup>a</sup> Kırklareli Üniversitesi, Kırklareli, Türkiye. [gozdebabaoglu@klu.edu.tr](mailto:gozdebabaoglu@klu.edu.tr)

<sup>b</sup> Kırklareli Üniversitesi, Kırklareli, Türkiye. [erkan.ozturk@klu.edu.tr](mailto:erkan.ozturk@klu.edu.tr)

| MAKALE BİLGİSİ                                                                                                                                                                                                                                                                                        | ÖZET                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Anahtar Kelimeler:</b><br>Muhasebe Politikaları<br>Muhasebe Politikaları Seçimine Etki Eden Faktörler<br>Lojistik Regresyon Analizi<br><br>Gönderilme Tarihi 27 Ekim 2024<br>Revizyon Tarihi 7 Haziran 2025<br>Kabul Tarihi 10 Haziran 2025<br><br><b>Makale Kategorisi:</b><br>Araştırma Makalesi | <b>Amaç</b> – Araştırmada BIST 100 Endeksi'nde yer alan işletmelerin sektörel bazda muhasebe politikaları tercihleri belirlemek ve bu tercihleri etkileyen faktörleri yeni değişkenlerle analiz etmek amaçlanmaktadır.<br><b>Yöntem</b> – Araştırmada BIST 100 Endeksinde yer alan işletmelerin 31.12.2021 tarihli konsolide finansal tabloları ve bağımsız denetim raporlarından yararlanılmıştır. Şirketlerin tercih ettikleri muhasebe politikalarını tespit etmede frekans analizinden yararlanılmış olup tercihte etkili faktörlerin analizinde ise Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır.<br><b>Bulgular</b> – İşletmelerin kapsamlı gelir tablosu sunumunda, faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında, maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde ve yatırım amaçlı gayrimenkullerin değerlemesinde tercih ettikleri muhasebe politikaları sektörel farklılıklar gösterdiğini tespit edilmiştir. Ek olarak kârlılığı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları seçme olasılığının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.<br><b>Tartışma</b> – Şirketlerin zamanla gelir azaltıcı politikalardan gelir artırıcı politikalara geçiş yapması; işletmelerin farklı ekonomik konjunktürlere adapte olması, büyüme için fon sağlama ve yatırımcı bulma ihtiyacı, ayrıca piyasada güven oluşturma çabaları gibi faktörlerle ilişkilendirilebilmektedir. Ayrıca işletme yöneticilerinin kârlılık rakamları üzerinden getiri sağlama veya başarılarını kanıtlama amacıyla gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etmelerinin yanı sıra kârlılığı sürekli hale getirme çabasıyla da bu politikaları seçebilmektedirler.              |
| ARTICLE INFO                                                                                                                                                                                                                                                                                          | ABSTRACT                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Keywords:</b><br>Accounting Policies<br>Factors Affecting Accounting Policies Selection<br>Logistic Regression Analysis<br><br>Received 27 October 2024<br>Revised 7 June 2025<br>Accepted 10 June 2025<br><br><b>Article Classification:</b><br>Research Article                                  | <b>Purpose</b> – The aim of the research is to determine the sectoral accounting policy preferences of businesses included in the BIST 100 Index and to analyze the factors influencing these preferences with new variables.<br><b>Design/methodology/approach</b> – The study utilized the consolidated financial statements and independent audit reports of businesses in the BIST 100 Index dated December 31, 2021. Frequency analysis was employed to identify the accounting policies preferred by the companies, while Logistic Regression Analysis was used to analyze the factors affecting these preferences.<br><b>Findings</b> – It was determined that the accounting policies preferred by businesses in the presentation of the comprehensive income statement, classification of interest income, subsequent measurements of tangible fixed assets, and valuation of investment properties exhibited sectoral differences. Additionally, it was found that companies with higher profitability were more likely to choose income-increasing accounting policies.<br><b>Discussion</b> – The transition of companies from income-decreasing policies to income-increasing policies over time can be associated with factors such as the adaptation of businesses to different economic conditions, the need for funding for growth and attracting investors, and efforts to establish trust in the market. Furthermore, it can be observed that company managers may prefer income-increasing accounting policies to provide returns based on profitability figures or to demonstrate their success, as well as to sustain profitability over time. |

<sup>1</sup> Çalışma, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda kabul edilen doktora tezinden türetilmiştir.

### Önerilen Atıf/Suggested Citation

Çilingir, G., Öztürk, E. (2025). BIST 100 Endeksinde İşlem Gören Şirketlerin Muhasebe Politikası Tercihleri ve Tercihlerinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi, İşletme Araştırmaları Dergisi, 17 (2), 1223-1241.

## 1. GİRİŞ

Muhasebe günümüzde, bir işletmenin finansal durumu ve performansı hakkında iç ve dış paydaşlara gerekli olan bilgiyi sağlayan bilimsel bir sistemdir. İşletmeler, kendi özelliklerine ve hedeflerine uygun olarak muhasebe sistemlerini düzenlemektedirler. Bu sistemler, bilgi sunmanın yanı sıra faaliyetleri izleme ve geleceğe dair tahminlerde bulunma gibi işlevleri de yerine getirmektedir. İşletmeler, standartlar çerçevesinde sunulan çeşitli muhasebe politikaları arasından seçim yaparak bu sistemleri oluşturmaktadırlar.

İşletmelerin finansal tablolarını oluşturulmak ve sunmak için benimsemiş oldukları muhasebe politikaları; işletmelere belirli ilkeler, esaslar, gelenekler, uygulamalar ve kurallar bağlamında oldukça geniş bir tercih aralığı sunmaktadır. Belirli bir muhasebe politikasının seçimi, bir işletmenin finansal durumu ve performansı üzerinde önemli bir etki yaratabilmektedir. Bu nedenle, muhasebe uygulamalarında çeşitli muhasebe politikası seçeneklerinin bulunması, muhasebe politikası tercihinde karar vericilerin yapacakları seçimleri önemli hale getirmektedir. Karar vericiler, tercih ettikleri yöntemlerle finansal tablolarını oluşturmakta ve finansal tablolar bilgi kullanıcılarına aktarılmaktadır. Seçilen muhasebe politikalarının finansal sonuçlara etkisi ve farklı politika tercihleri nedeniyle ortaya çıkabilen farklılıklar, konuyla ilgilenen araştırmacıların dikkatini muhasebe politikası belirleme sürecinde etkili olan faktörlere çekmiştir. Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın zamanla değişmesi ve kullanılan muhasebe politikalarının giderek çeşitlenmesi, seçilen muhasebe politikalarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir.

Gerçekleştirilen literatür taramasında, önceki araştırmaların genellikle sınırlı sayıda sektör üzerinde odaklandığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte, işletmelerin farklı sektörlerde faaliyet göstermelerine rağmen benzer muhasebe politikaları tercih etmeleri üzerinden hareketle, bu çalışmada BİST 100 Endeksi'nde yer alan işletmelerin çeşitli sektörlerde Türkiye Finansal Raporlama Standartları çerçevesindeki muhasebe politikası tercihlerinin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, araştırmada işletmelerin muhasebe politikaları tercihlerine etki eden faktörlerin, yeni değişkenlerin eklenerek incelenmesi de hedeflenmektedir.

## 2. LİTERATÜR TARAMASI

Muhasebe politikaları seçimi ile ilgili literatürde var olan birçok çalışma bulunmaktadır. Yapılan bu çalışma ile ilişkili olarak görülen, muhasebe politikası seçimi eğilimi ve muhasebe politikası seçimine etki eden faktörlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar incelenmiş olup aşağıda yer alan üst paragrafta işletmelerin muhasebe politikası tercihlerine ilişkin literatür; alt paragrafta ise muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlere yönelik literatür özetlenmiştir.

Jaafar ve Mcleay (2006) gerçekleştirdiği çalışmalarında muhasebe politikası seçiminde ülke faktörünün sektör faktörüne göre daha fazla etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Öztürk, 2011 yılında yaptığı çalışmada 6 farklı ülkeden seçilen şirketlerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları uygularken yerel muhasebe politikalarına bağlı kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Haller ve Wehrfritz (2013) tarafından Alman ve İngiliz işletmelerinin 2005-2009 yılları arasındaki muhasebe politikası tercihlerinde çok az değişiklik olduğu ve şirketlerin halihazırda kullanmış oldukları muhasebe politikalarına sadık kaldıklarını tespit edilmiştir. Yılmaz (2013), gerçekleştirmiş olduğu çalışmada incelenen şirketlerin benzer muhasebe politikası tercihlerinde bulundukları tespit edilmiştir. Coşkun' un 2016 yılında tamamlamış olduğu çalışmada işletmelerin farklı iş kollarında faaliyetlerini gerçekleştirmelerine rağmen aynı muhasebe politikalarını tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Büyüközkük'ün ise 2016 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada işletmelerin TMS 39 kapsamında yer alan muhasebe politikası tercihlerinde belirgin farkların olmadığı tespit edilmiştir.

Watts ve Zimmerman 'ın (1978) çalışmasında işletme yönetiminin muhasebe politikalarını tercih ederken borç/öz kaynak, işletme büyüklüğü ve ikramiye ödeme planının muhasebe politikası seçimine etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Inoue ve Thomas'ın 1996 yılında gerçekleştirdiği çalışmada ise vergilendirme süreçlerinin Japon yöneticilerin muhasebe politikası tercihlerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Cullian'ın 1999 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada 291 Kanadalı işletmeyi incelemiş ve ithalat yapan işletmelerin ithalat yapmayan işletmelere göre daha fazla gelir artırıcı muhasebe politikası seçiminde bulunduğu tespit edilmiştir. Missionier-Piera tarafından 2004 yılında tamamlanan çalışmada işletme yöneticilerinin borçlanma maliyetlerini düşürmek istedikleri ve alacakları yatırımların işletmenin performansı ile ilişkili olduğu durumda gelir artırıcı muhasebe politikası tercihide bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Astami ve Tower'ın (2006) çalışmasında ise düşük finansal kaldıraç oranı ve yüksek yatırım fırsatları setine sahip olmanın gelir

artırıcı muhasebe politikası seçme eğilimi yarattığı tespit edilmiştir. Ulusan'ın 2007 yılında tamamlamış olduğu çalışmada ise işletmelerde sadece işletme büyüklüğünün gelir artırıcı muhasebe politikası eğilimini açıkladığı tespit edilmiştir. Ek olarak işletmelerdeki muhasebe politikası seçimi eğiliminin gelir azaltıcı yöne doğru ilerlediği sonucuna ulaşılmıştır. Ulusal ve Doğan'ın (2008) ise gerçekleştirmiş olduğu çalışmada işletmelerin muhasebe politikası seçimine kaldıraç oranı, ikramiye ödeme planı ve işletme büyüklüğünün etki etmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ge, Matsumoto ve Li Zhang'ın 2011 yılında gerçekleştirmiş oldukları çalışmada muhasebe politikası seçiminde finans müdürünün bireysel özelliklerinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Gökten 'in ise 2013 yılında tamamlamış olduğu çalışmada işletmelerin muhasebe politikası seçimlerine kısmi olarak kaldıraç oranı ve işletme büyüklüğünün etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Varıcı ve Kalıpçı Çağırın (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada maddi duran varlıkları değerlendirme yönteminde kullanılan muhasebe politikasının seçimi ile ikramiye ödeme planı, duran varlıkların toplam varlıklara oranı ve kısa vadeli borçların toplam borçlara oranı arasında pozitif ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Kılıç 'ın 2017 yılında tamamlamış olduğu çalışmada 2008-2009 yıllarında işletmelerin muhasebe politikası seçiminde kısa vadeli borçlar ve kârlılık oranları etkili olurken, 2015-2016 yıllarında ise kârlılık oranları ile sahiplik yapısının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gürel'in 2018 yılında gerçekleştirdiği çalışmada ise Türkiye'deki vergi sisteminin işletmelerin tercih ettikleri muhasebe politikalarında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Muhasebe politikaları ile ilgili yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda araştırmaların sınırlı sayıda sektör üzerinden gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nın da seneler içerisinde değişim gösterdiği ve bununla birlikte tercih edilen muhasebe politikalarının çeşitlilik kazandığı göz önünde bulundurulduğunda, tercih edilen muhasebe politikalarının araştırılması ihtiyacı doğmaktadır. Şirketlerin aynı iş kolunda olmamalarına rağmen aynı muhasebe politikaları tercihlerinde bulunmalarından hareketle bu çalışma kapsamında BİST 100 endeksindeki şirketlerin tüm sektörler bazında muhasebe politikası tercihlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca şirketlerin muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin yeni değişkenler yardımıyla test edilmesi amaçlanmıştır.

### 3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, hipotezleri, örnekleme, veri toplama şekli ve dönemi ile çalışmada kullanılan analiz yöntemleri açıklanmaktadır.

#### 3.1 Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

İşletmelerin muhasebe politikası tercihlerine ilişkin eğilimlerinin belirlenebilmesi için aşağıdaki lojistik regresyon modeli (1) oluşturulmuştur.

$$Y = a_0 + b_1 \text{Kaldıraç Oranı} - b_2 \text{İşletme Büyüklüğü} + b_3 \text{Kârlılık Oranı} + b_4 \text{Sahiplik Yoğunlaşması} + b_5 \text{Yatırım Fırsatları Seti} + b_6 \text{Özel Amaçlı Yatırımlar} + b_7 \text{Banka Kredileri} - b_8 \text{İşgücü} + b_9 \text{Kısa Vadeli Borçlar} - b_{10} \text{Cari Oran} - b_{11} \text{Aktif Kârlılık} \quad (1)$$

Muhasebe politikaları seçimine etki eden faktörlerin araştırılması için gerçekleştirilen literatür taraması ve literatüre göre oluşturulan hipotezler aşağıda paragraflar şeklinde özetlenmiştir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen ilk değişken kârlılık oranıdır. Missonier Piera'a (2004) göre işletmelerin finansmanında önemli rol oynayan borçlanma borç verenler için riski artırabilmektedir. Bu durumda işletmeler borçlanma maliyetlerini azaltabilmek ve kredi verilebilirliği artırabilmek için finansal tablolarında iyileştirmeler gerçekleştirebilmektedirler. Kılınç (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise kaldıraç oranı yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikaları seçme nedenleri kredi alabilirliği yükseltmek, borçlanma ile katılan maliyetleri düşürmek ve borçlanma sırasında uygulanma ihtimali olan kısıtlamaları azaltma şeklinde sıralanmıştır. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H1:** BİST100 endeksinde yer alan yüksek kaldıraç oranına sahip olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali yüksektir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen diğer değişken işletme büyüklüğüdür. Astami ve Tower'a göre (2006) büyük ölçekli işletmelerin küçük işletmelere göre politik bakımdan daha duyarlı hale geldikleri ve bu nedenle de büyük ölçekli işletmelerden daha fazla servet transferi oluştuğu varsayılmaktadır. Missonier Piera'a (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise işletmelerin büyümesi

sebebiyle katlanılan politik maliyetlerin artması gibi gerekçeler ile gelir azaltıcı veya gelir geciktirici muhasebe politikalarını tercih ettikleri belirtilmiştir. Kılınç (2017)'a göre de politik maliyetlerden birisi olarak kabul edilen gelir vergisi açısından bakıldığında büyük işletmeler küçük işletmelere göre daha fazla vergi ödemek durumunda kalmaktadırlar. Bu noktadan yola çıkarak çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H2:** BİST100 endeksinde yer alan işletme büyüklüğü yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali düşüktür.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen diğer bir değişken ikramiye ödeme planıdır. Healy 1985 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada şirket yöneticilerinin alacakları ikramiyeler şirketin gelirine bağlı olması sebebiyle yöneticiler geliri yüksek göstermeye eğilimli olabileceklerini belirtmiştir. Gökten'e göre de (2013) ikramiye ödeme planı, şirket yöneticilerinin bireysel çıkarlarını göz önünde tutarak refahlarını maksimum düzeye çıkarabilmek için hangi şekilde muhasebe politikaları seçimi yaptıklarına yönelik beklentileri içeren bir ekonomik belirleyici olarak kabul edilmektedir. Tüm bunlara ek olarak Astami ve Tower (2006) yapmış oldukları çalışmada ikramiye ödeme planı ölçütü için kârlılık oranının kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H3:** BİST100 endeksinde yer alan kârlılık oranı yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali yüksektir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen bir başka değişken sahiplik yoğunluğudur. Varıcı ve Kalıpçı Çağırın'a göre (2015) ağırlıklı olarak sahipleri tarafından işlerin yönetildiği şirketlerde yöneticiler, çalıştıkları şirketleri kendi istedikleri doğrultuda yönetme yetkisine daha az sahip olabilmektedir. Gökten (2013) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada sahiplik yoğunluğunun az olduğu diğer bir deyişle yöneticilerin şirketi kendi istekleri doğrultusunda yönetme yetkisine sahip olduğu ortamlarda yöneticilerin kendi çıkarlarını maksimize etmeyi önemseyebileceklerine yer vermiştir. Astami ve Tower'da (2006) profesyoneller tarafından yönetilen işletmelerin ağırlık olarak gelir artırıcı muhasebe politikası tercih etme eğiliminde olabileceğine değinmektedir. Tüm bu çalışmalardan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H4:** BİST100 endeksinde yer alan sahiplik yoğunluğu az olan şirketlerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali yüksektir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen diğer bir değişken şirketin yatırım fırsatları setidir. Gökten'e göre (2013) şirket yöneticileri genellikle daha düşük riske sahip olan ve kredi veren kuruluşlara geri ödemede sorun çıkarmayacak yatırım fırsatlarına yönelmek istemektedirler. Buna karşın şirket hissedarları ise nispeten yüksek riskli projelere yönelerek daha yüksek getiri elde etmek isteyebilmektedirler. Bunun yanı sıra kredi veren kuruluşlar da riski yüksek yatırımlara fon sağlarken işletmelerden katlanacakları risk doğrultusunda yüksek faiz oranları veya şirketin finansal durumunda pozitif göstergeler talep etmektedirler. Astami ve Tower'a göre de (2006) yatırım fırsatları büyük olan şirket yöneticileri daha iyi faiz oranlarına veya işletme ile ilgili pozitif göstergelere sahip olabilmek için gelir artırıcı muhasebe politikaları seçme eğiliminde olabilmektedir. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H5:** BİST100 endeksinde yer alan yatırım fırsatları yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali yüksektir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen diğer bir değişken şirketin özel amaçlı yatırımlarıdır. Missonier Piera'ya göre (2004) özel amaçlı yatırımların edinim amaçları dışında kullanılması ya da başka kullanıcılar tarafından tekrar kullanılması durumunda ilgili varlığın üretim değerinde kullanımı mümkün olmamaktadır. Özellikle araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yoğun gerçekleştirildiği işletmelerde özel amaçlı yatırımlar yer almaktadır. Kılınç 2017 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada ise özel amaçlı yatırımlara sahip işletmelerde finansman sağlama noktasında bu varlıkların teminat gösterilmesi kredi sağlayan kuruluşlar tarafından riskli görülmesine neden olabileceğine yer vermiştir. Missonier Piera'ya göre de (2004) özel amaçlı yatırımların fazla olması durumunda şirket yöneticilerinin finansman maliyetini azaltabilmek için gelir artırıcı muhasebe politikalarını seçme eğitiminde olabilmektedir. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H6:** BİST100 endeksinde yer alan özel amaçlı yatırımları yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali yüksektir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen bir başka değişken şirketin banka kredileridir. İşletmeler fon ihtiyaçları ortaya çıktığında kendi kaynaklarını kullanmak yerine bankalardan sağlanan kaynakları kullanmayı tercih edebilmektedir. Missonerier Piera'ya göre (2004) şirketler bankalardan sağladıkları fonun maliyetini düşürebilmek ya da istenilen düzeylerde fon sağlayabilmek amacıyla finansal bilgilerini bankaya sunarken gelir artırıcı muhasebe politikalarını seçme eğiliminde olabilmektedir. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H7:** BİST100 endeksinde yer alan banka kredileri yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali yüksektir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen bir başka değişken işgücüdür. Şirket çalışanlarının ücretlerinde yapılacak değişikliklerin işletmenin kazancı ile doğru orantılı olduğu kabul edilmektedir. Missonerier Piera'ya göre (2004) çalışanlara yapılacak maaş iyileştirmeleri şirket ortaklarının servetlerinde azalma meydana getireceği için yöneticiler, çalışan ücretlerindeki artış beklentisinin önüne geçebilmek amacıyla gelir azaltıcı muhasebe politikalarını seçme eğiliminde olabilmektedirler. Buradan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H8:** BİST100 endeksinde yer alan işgücü yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali düşüktür.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen bir diğer değişken kısa vadeli finansal borçlardır. Gökten'e göre (2013) kısa vadeli finansal borçlanmayı ağırlıklı olarak tercih eden işletmelerinde tekrar borç talebinde bulunma olasılıkları da yüksek olmaktadır. Missonerier Piera'ya göre de (2004) kısa vadeli finansal borçlanmayı tercih eden şirket yöneticileri krediyi düşük maliyetli olarak ve kolay şekilde sağlamayabilmeleri için gelir artırıcı muhasebe politikalarını seçme eğiliminde olabilmektedirler. Buradan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H9:** BİST100 endeksinde yer alan finansal borçlar içerisindeki kısa vadeli finansal borçların oranı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali yüksektir.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen bir diğer değişken cari orandır. Sümer ve Perek'e göre (2013) cari oran ağırlıklı olarak bankalar tarafından kullanılmakta olup kredi veren kuruluşlar cari oranı yüksek olan şirketleri daha kolay kredi sağlayabilmektedirler. Sadeghi ve Zareje'nin 2015 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmaya bakıldığında ise işletmelerin cari oranları ile şirket kârlarını yüksek veya düşük göstermeye yönelik çalışmaları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki çalışmalar ışığında cari oranı düşük olan işletmelerin hızlı kredi sağlayabilmek veya borçlanmadan kaynaklı katlanacakları maliyetleri düşürme adına gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulunabileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H10:** BİST100 endeksinde yer alan cari oranı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali düşüktür.

İşletmelerin muhasebe politikaları seçimlerine etki ettiği düşünülen son değişken ise aktif kârlılığdır. Aktif kârlılık oranı finansal bilgi kullanıcılarına, işletmeye çekilen yatırımların ne ölçüde kâr haline dönüştürüldüğü ile ilgili fikir vermektedir. Sadeghi ve Zareje'nin 2015 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında işletmelerin aktif kârlılık oranları ile işletme kârlarını yüksek veya düşük göstermeye yönelik çalışmaları arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yatırımcıları ikna etmede kullanılabilen aktif kârlılık oranı düşük olan bir işletmenin gelir artırıcı muhasebe politikası tercih etme ihtimali ihtimalinin yüksek olabileceğinden yola çıkarak çalışma kapsamında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

**H11:** BİST100 endeksinde yer alan aktif kârlılığı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikaları tercih etme ihtimali düşüktür.

### 3.2 Örneklem ve Veri Toplama

Araştırma kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunan ve Borsa İstanbul'da işlem gören, BIST100 endeksinde yer alan 100 adet (N) şirket incelenmiştir. Tercih edilen muhasebe politikalarının sektör bazlı farklılığa sahip

olup olmadığının tespit edilebilmesi için şirketler faaliyette bulundukları sektörler bazında ayrı ayrı ele alınmıştır. Buna göre örnekleme dahil edilen 100 işletmeden 38 imalat sektöründe, 32'si finans sektöründe ve 30'u ise imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerde faaliyet göstermektedir (KAP, 2022).

Çalışmada güncel durum tespiti hedeflenmiş olması nedeniyle verilerin elde edilebilmesi için çalışmaya dahil edilen işletmelerin 31.12.2021 tarihli konsolide finansal tabloları ve bağımsız denetim raporlarından yararlanılmıştır.

### 3.3 Veri Seti

Çalışma kapsamında seçilen örnekleme ilişkin veri seti aşağıdaki Tablo 1'de yer almaktadır.

**Tablo 1.** Veri Setini Oluşturan İşletmeler

| İmalat Sektörü Şirketleri | Finans Sektörü Şirketleri      | Diğer Şirketler       |
|---------------------------|--------------------------------|-----------------------|
| Çemaş                     | İş Yatırım                     | Aksa Enerji           |
| Erbosan                   | Akbank                         | Aydem                 |
| Ereğli                    | Şekerbank                      | Biotrend              |
| İskenderun Demir          | Türkiye Garanti Bankası        | Çan2 Termik           |
| İzmir Demir Çelik         | Türkiye Halk Bankası           | Enerjisa              |
| Kardemir                  | Türkiye İş Bankası             | Esenboğa              |
| Sarkuysan                 | Türkiye Sınai Kalkınma Bankası | Odaş                  |
| Anadolu Efes              | Türkiye Vakıflar Bankası       | Zorlu Enerji          |
| Coca-Cola                 | Yapı Ve Kredi Bankası          | Adese                 |
| Kerevitaş                 | İş Finansal Kiralama           | Enka                  |
| Kervan                    | Alarko Gayrimenkul             | Girişim Elektrik      |
| Ülker                     | Başkent Doğalgaz               | İpek                  |
| Kartonsan                 | Emlak Konut                    | Koza Altın            |
| Aksa                      | İş Gayrimenkul                 | Koza Anadolu Metal    |
| Alkim                     | Torunlar Gayrimenkul           | Ard Grup              |
| Brisa                     | Ziraat Gayrimenkul             | Aselsan               |
| Deva                      | Gözde Girişim                  | İndeks Bilgisayar     |
| Gübre Fabrikaları         | Ag Anadolu Grubu               | Logo Yazılım          |
| Hektaş                    | Alarko Holding                 | Bim                   |
| Petkim                    | Bera Holding                   | Doğuş Otomotiv        |
| Rta                       | Borusan Yatırım                | Gen İlaç              |
| Sasa                      | Doğan Şirketler Grubu          | Mavi                  |
| Tüpraş                    | Eis Eczacıbaşı                 | Migros                |
| Arçelik                   | Global Yatırım                 | Selçuk Ecza Deposu    |
| Ege Endüstri              | Hacı Ömer Sabancı              | Şok                   |
| Ford                      | Koç Holding                    | Teknosa               |
| Karsan                    | Net Holding                    | Pegasus               |
| Otokar                    | Tav Havalimanları Holding      | Türk Hava Yolları     |
| Parsan                    | Tekfen Holding                 | Turkcell              |
| Tofaş                     | Türkiye Şişe Ve Cam            | Türk Telekomünikasyon |
| Türk Traktör              | Verusa Holding                 | -                     |
| Vestel Beyaz Eşya         | Türkiye Sigorta                | -                     |
| Vestel Elektronik         | -                              | -                     |
| Çimsa                     | -                              | -                     |
| Oyak Çimento              | -                              | -                     |
| Qua Granite               | -                              | -                     |
| Kordsa                    | -                              | -                     |
| Yataş                     | -                              | -                     |

**Kaynak:** KAP,2022

### 3.4 Verilerin Analizi

Muhasebe standartlarının sunduğu alternatif muhasebe politikaları, kullanıcıların bu alternatiflerden birini seçmesini zorunlu kılmaktadır. İşletmeler tarafından tercih edilen muhasebe politikalarının belirlenmesi amacı ile kullanıcıların seçimine bağlı olarak uygulanan ve alternatifleri bulunan muhasebe politikaları ve tahminler, aşağıdaki Tablo 1’de özetlenmiştir. Tabloda yer alan alternatif muhasebe politikalarının yanı sıra başka politikalar da bulunmaktadır. Ancak, çalışma tüm sektörleri kapsadığından, genel olarak tüm endüstrileri ilgilendiren politikalar tercih edilmiş ve örnekleme dahil edilen işletmeler bu tabloda yer alan konu ve muhasebe politikaları çerçevesinde incelenmiştir. Bu tablo, daha önce yapılan çalışmalardan da faydalanılarak oluşturulmuştur.

**Tablo 2.** Bazı TFRS’lerde Yer Alan Muhasebe Politikaları ve Tahmin Seçenekleri

| KONU                                                                                                                                    | ALTERNATİF POLİTİKALARI VE TAHMİNLERİ                                                                                                         |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümü                                                                               | 1.Maliyet Modeli<br>2.Yeniden Değerleme Modeli                                                                                                |
| 2 Kapsamlı Gelir Tablosunun Sunum Biçimi                                                                                                | 1.Tek Tablo<br>2.İki Tablo                                                                                                                    |
| 3 Kapsamlı Gelir Tablosu Formatı                                                                                                        | 1.Çeşit Esasına Göre<br>2.Fonksiyon Esasına Göre                                                                                              |
| 4 Stok Maliyeti Hesaplama Yönetiminin Seçilmesi                                                                                         | 1.İlk Giren İlk Çıkar Yöntemi<br>2.Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi<br>3.Gerçek Parti Hesaplama Yöntemi                                     |
| 5 Esas (İşletme) Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması                                                                 | 1. Doğrudan Yöntem<br>2. Dolaylı Yöntem                                                                                                       |
| 6 Nakit Akış Tablosu Açısından Finansal Kuruluşlar Dışındaki İşletmeler İçin Faiz Gelir ve Giderleri ile Temettülerin Sınıflandırılması | 1. Esas (İşletme) Faaliyetlerden Nakit Akışları<br>2. Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları<br>3. Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları |
| 7 Temettü Ödemelerine İlişkin Nakit Akışlarının Sınıflandırılması                                                                       | 1. Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları<br>2. Esas (İşletme) Faaliyetlerden Nakit Akışları                                               |
| 8 Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri                                                                                             | 1. Maliyet Modeli<br>2. Yeniden Değerleme Modeli                                                                                              |
| 9 Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Yönteminin Seçilmesi <sup>1</sup>                                                                  | 1.Üretim Miktarı Yöntemi<br>2.Azalan Bakiyeler Yöntemi<br>3.Doğrusal Amortisman Yöntemi                                                       |
| 10 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi                                                                                            | 1. Gelir Yaklaşımı<br>2. Sermaye Yaklaşımı                                                                                                    |
| 11 Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri                                                                                    | 1.Maliyet Modeli<br>2.Yeniden Değerleme Modeli                                                                                                |
| 12 Maddi Olmayan Duran Varlıklarla Amortisman Yönteminin Seçilmesi                                                                      | 1. Üretim Miktarı Yöntemi<br>2. Azalan Bakiyeler Yöntemi<br>3. Doğrusal Amortisman Yöntemi                                                    |
| 13 Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri                                                                                    | 1.Gerçeğe Uygun Değer<br>2.Maliyet Yöntemi                                                                                                    |

**Kaynak:** Haftacı & Kılınç, 2020; TFRS 6, TMS 1, TMS 2, TMS 7, TMS 16, TMS 20, TMS 38, TMS 40

Çalışma kapsamında BIST100 endeksi içerisinde yer alan şirketlerin muhasebe politikası tercihleri

<sup>1</sup> TFRS’ye göre amortisman yöntemleri bir muhasebe politikası olarak değerlendirilmemektedir. Tahmin olarak kabul edilen amortisman yöntemleri, işletmelerin dönem kâr ve zararını etkileyen bir tercih olmasından dolayı inceleme kapsamına alınmıştır.

belirlenirken, ilk olarak ilgili muhasebe politikasını kaç işletmenin tercih ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca aşağıdaki oranlar kullanılarak sektörel olarak en çok tercihte bulunulan muhasebe politikaları tespit edilmiştir.

BIST 100 endeksindeki şirketlerin ağırlıklı muhasebe politikası tercihleri yüzdesel olarak aşağıdaki formül 2 yardımıyla hesaplanmıştır.

$$\frac{\text{Tüm İşletmeler İçerisinde İlgili Muhasebe Politikasını Tercih Eden İşletme Sayısı}}{\text{BIST 100 Endeksinde İşlem Gören İşletme Sayısı}} \times 100 \quad (2)$$

BIST100 endeksinde yer alan sektörlerin ağırlıklı muhasebe politikası tercihleri yüzdesel olarak aşağıdaki formül 3 yardımıyla hesaplanmıştır.

$$\frac{\text{Sektörde İlgili Muhasebe Politikasını Tercih Eden İşletme Sayısı}}{\text{Sektörde Yer Alan İşletme Sayısı}} \times 100 \quad (3)$$

Çalışma kapsamında hipotezlerin test edilebilmesi için Lojistik Regresyon Analizinden yararlanılmıştır. Lojistik Regresyon Analiz ile bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi, az sayıda değişken ile ve en iyi uyuma sahip olacak şekilde tanımlayan model oluşturulabilmektedir (Çokluk, 2010: 1359). Ayrıca bağımlı değişkenlerin sürekli veya süreksiz olabildiği, bağımlı değişkenin ise kategorik verilerden oluştuğu veri setlerinde çalışmaya imkan tanımaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2007: 437). Bunlara ek olarak Lojistik Regresyon Analizi verilerin normal dağılım, süreklilik, eş varyanslılık göstermesi ile çok değişkenli normal dağılım gibi varsayımlar gerektirmeksizin regresyon modeli oluşturmayı mümkün kılmaktadır (Şenel ve Alatl, 2014: 36). Araştırma kapsamında bu analizin tercih edilmesindeki sebep, bağımlı değişkenin gelir artırıcı veya gelir azaltıcı muhasebe politikası olacak şekilde kategorik özellik göstermesidir. Veriler analiz edilmesinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır.

Muhasebe politikaları seçimine etki eden faktörlerin araştırılması amacıyla oluşturulan hipotezlerin test edilebilmesi için işletmelerin gelir artırıcı veya gelir azaltıcı muhasebe politikası kullanımı bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında muhasebe politikası tercihleri noktasında 13 konu incelenmiş ancak bu konuların bir kısmının sunum ile ilgili seçim yaratması nedeniyle gelir artırıcı veya gelir azaltıcı bir etki yaratmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda bağımlı değişken verisinin elde edilebilmesi için dört konu seçilmiştir. Bu konular;

- Stok maliyeti belirleme yöntemi,
- Maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri,
- Maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri ve
- Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümleridir.

İşletmelerin gelir artırıcı veya gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihleri belirlenirken aşağıdaki tablo dikkate alınmıştır.

**Tablo 3.** Gelir Artırıcı ve Gelir Azaltıcı Etki Oluşturan Muhasebe Politikaları

|                                                          | <b>Gelir Artırıcı Muhasebe Politikaları</b> | <b>Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikaları</b>               |
|----------------------------------------------------------|---------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| <b>Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemi</b>                   | İlk Giren İlk Çıkar (FIFO) Yöntemi          | Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi                        |
| <b>Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri</b>         | Maliyet Yöntemi                             | Yeniden Değerleme Modeli Veya İkisinin Birlikte Kullanımı |
| <b>Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri</b> | Maliyet Yöntemi                             | Yeniden Değerleme Modeli Veya İkisinin Birlikte Kullanımı |
| <b>Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri</b> | Gerçeğe Uygun Değer                         | Maliyet Modeli Veya İkisinin Birlikte Kullanımı           |

İşletmelerin stok maliyeti hesaplama yöntemi olarak ilk giren ilk çıkar yöntemini seçmesi enflasyonist ortamlarda ilk giren stokların maliyetinin diğer yöntemlere göre daha düşük olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle ilk giren ilk çıkan yöntemini tercih eden işletmelerin gelir artırıcı diğer yöntemi tercih eden işletmenin



ise gelir azaltıcı muhasebe politikası tercih ettiği göz önünde bulundurulmuştur. Maddi duran varlıkların ve maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri konusunda işletmenin dönem kârını ya da zararını artırıcı ya da azaltıcı politika ayrımı amortisman ile ilişkilendirilmektedir. Yeniden değerlendirme modelinde amortisman tutarı yeni değer üzerinden tespit edildiği için giderin diğer yönteme göre daha yüksek olması beklenmektedir. Buna göre işletme maddi ve maddi olmayan duran varlıklarında yeniden değerlendirme modelini tercih ediyorsa gelir azaltıcı muhasebe politikası tercih ettiği göz önünde bulundurulmuştur. Yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde ise gerçeğe uygun değer yönteminin kullanılması durumunda varlıkların değerinde artış meydana geldiğinde işletmenin dönem kârı veya zararında gelir olarak raporlanmaktadır. Maliyet modelinin tercih edilmesinde ise değer artışı kayda alınmamaktadır. Bu noktadan hareketle işletmelerin yatırım amaçlı gayrimenkullerinin sonraki ölçümlerinde gerçeğe uygun değer modelini tercih etmesi durumunda şirketin gelir artırıcı muhasebe politikası tercih ettiği göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma kapsamında işletmenin gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulunması durumunda '1'; gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihinde bulunmasına ise '0' değeri atanmıştır. Araştırmaya dahil edilen dört muhasebe politikasından elde edilen ortalama değer 0,5'e eşit veya büyük olması halinde şirketin gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulunduğu, ortalamanın 0,5'ten küçük olması durumunda ise şirketin gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihinde bulunduğu varsayımında bulunmuştur.

Muhasebe politikası tercihlerine etki eden faktörlerin tespit edilmesi amacıyla belirlenen bağımsız değişkenlere ilişkin verilerin elde edilmesinde faydalanan oranlara aşağıdaki Tablo 4'te gösterilmiştir.

**Tablo 4.** Araştırma Kapsamında İncelenen Bağımsız Değişkenler ve Ölçme Yöntemleri

| Bağımsız Değişkenler         | Ölçme Yöntemi                                                                                                   |
|------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Kaldıraç Oranı               | Toplam Borçlar/Toplam Varlıklar<br>(Varıcı ve Çağırın, 2015: 98)                                                |
| İşletme Büyüklüğü            | Toplam Varlıkların Doğal Logaritması (Kılınç, 2017: 269)                                                        |
| İkramiye Ödeme Planı         | Faiz ve Vergiden Önceki Kâr/Toplam Varlıklar (Varıcı ve Çağırın, 2015: 98)                                      |
| Sahiplik Yoğunlaşması        | Son durum itibarıyla sermayenin % 10 ve daha fazlasına sahip gerçek ve tüzel kişi sayısı<br>(Kılınç, 2017: 269) |
| Yatırım Fırsatları Seti      | Tobin Q Oranı<br>(Welch, 2003: 296)                                                                             |
| Özel Amaçlı Yatırımlar       | Ar-Ge Giderleri/ Toplam Net Satışlar (Varıcı ve Çağırın, 2015: 98)                                              |
| Banka Kredileri              | Banka Kredileri/ Toplam Finansal Borçlar (Gökten, 2013: 146)                                                    |
| İşgücü                       | Personel Giderleri/ Toplam Satışlar<br>(Gökten, 2013: 146)                                                      |
| Kısa Vadeli Finansal Borçlar | Kısa Vadeli Finansal Borçlar/ Toplam Finansal Borçlar (Kılınç, 2017: 269)                                       |
| Cari Oran                    | Dönen Varlıklar/ Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (Kara, 2022: 143)                                                |
| Aktif Kârlılık Oranı         | Net Kâr/ Aktif Toplam (Karadeniz ve İskenderoğlu, 2011: 69)                                                     |

#### 4. BULGULAR

BIST100 Endeksinde yer alan işletmelerin muhasebe politikası tercihlerine yönelik gerçekleştirmiş olduğumuz araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 5'te özetlenmiştir.

**Tablo 5.** BIST 100 Endeksindeki İşletmelerin Sektörlere Göre Muhasebe Politikası Tercihleri

| Konu                                                       | Sektörler | Seçilen Alternatif Politika veya Tahmin |
|------------------------------------------------------------|-----------|-----------------------------------------|
| Araştırma ve Değerlendirme Varlıklarının Sonraki Ölçümleri | İmalat    | -                                       |
|                                                            | Finans    | -                                       |
|                                                            | Diğer     | Maliyet Modeli                          |
| Kapsamlı Gelir Tablosu Sunum Biçimi                        | İmalat    | İkili Tablo                             |

|                                                                                                                        |        |                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|--------------------------------------------|
|                                                                                                                        | Finans | İkili Tablo                                |
|                                                                                                                        | Diğer  | Tek Tablo                                  |
| <b>Kapsamlı Gelir Tablosu Formatı</b>                                                                                  | İmalat | Fonksiyon Esasına Göre                     |
|                                                                                                                        | Finans | Fonksiyon Esasına Göre                     |
|                                                                                                                        | Diğer  | Fonksiyon Esasına Göre                     |
|                                                                                                                        | İmalat | Ağırlıklı Ortalama Maliyet                 |
| <b>Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemi</b>                                                                                 | Finans | Ağırlıklı Ortalama Maliyet                 |
|                                                                                                                        | Diğer  | Ağırlıklı Ortalama Maliyet                 |
|                                                                                                                        | İmalat | Dolaylı Yöntem                             |
|                                                                                                                        | Finans | Dolaylı Yöntem                             |
| <b>İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının Raporlanması</b>                                                | Diğer  | Dolaylı Yöntem                             |
|                                                                                                                        | İmalat | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
|                                                                                                                        | Finans | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
|                                                                                                                        | Diğer  | Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları    |
| <b>Nakit Akış Tablosu Açısından Finans Sektörü Dışında Kalan İşletmeler için Faiz Gelirlerinin Sınıflandırılması</b>   | İmalat | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
|                                                                                                                        | Finans | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
|                                                                                                                        | Diğer  | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
|                                                                                                                        | İmalat | Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları    |
| <b>Nakit Akış Tablosu Açısından Finans Sektörü Dışında Kalan İşletmeler için Alınan Temettülerin Sınıflandırılması</b> | Diğer  | Yatırım Faaliyetlerinden Nakit Akışları    |
|                                                                                                                        | İmalat | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
|                                                                                                                        | Finans | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
|                                                                                                                        | Diğer  | Finansman Faaliyetlerinden Nakit Akışları  |
| <b>Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri</b>                                                                       | İmalat | Maliyet Modeli                             |
|                                                                                                                        | Finans | Maliyet Modeli ve Yeniden Değerleme Modeli |
|                                                                                                                        | Diğer  | Maliyet Modeli                             |
|                                                                                                                        | İmalat | Doğrusal Amortisman                        |
| <b>Maddi Duran Varlıkların Amortisman Yöntemi</b>                                                                      | Finans | Doğrusal Amortisman                        |
|                                                                                                                        | Diğer  | Doğrusal Amortisman                        |
|                                                                                                                        | İmalat | Gelir Yaklaşımı                            |
|                                                                                                                        | Finans | Gelir Yaklaşımı                            |
| <b>Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi</b>                                                                       | Diğer  | Gelir Yaklaşımı                            |
|                                                                                                                        | İmalat | Maliyet Modeli                             |
|                                                                                                                        | Finans | Maliyet Modeli                             |
|                                                                                                                        | Diğer  | Maliyet Modeli                             |
| <b>Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümleri</b>                                                               | İmalat | Doğrusal Amortisman                        |
|                                                                                                                        | Finans | Doğrusal Amortisman                        |
|                                                                                                                        | Diğer  | Doğrusal Amortisman                        |
|                                                                                                                        | İmalat | Gerçeğe Uygun Değer                        |
| <b>Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortisman Yöntemi</b>                                                              | Finans | Gerçeğe Uygun Değer                        |
|                                                                                                                        | Diğer  | Maliyet Modeli                             |
|                                                                                                                        | İmalat | Gerçeğe Uygun Değer                        |
|                                                                                                                        | Finans | Gerçeğe Uygun Değer                        |
| <b>Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümleri</b>                                                               | Diğer  | Maliyet Modeli                             |
|                                                                                                                        | İmalat | Gerçeğe Uygun Değer                        |
|                                                                                                                        | Finans | Gerçeğe Uygun Değer                        |
|                                                                                                                        | Diğer  | Maliyet Modeli                             |

Tablo 5'e göre, BIST 100 Endeksinde yer alan şirketlerden imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörler araştırma ve değerlendirme varlıklarının sonraki ölçümlerinde maliyet modeli tercih etmektedir. İmalat ve finans sektöründe ilgili muhasebe politikasına yönelik açıklama mevcut değildir. Kapsamlı gelir tablosu sunum biçiminde imalat ve finans sektörü ikili tablo tercih ederken bunların dışında kalan diğer sektörlerin ise ağırlıklı olarak tek tablo tercihinde bulundukları bulgusu elde edilmiştir. Kapsamlı gelir tablosu formasında ise sektörler bazında farklılık tespit edilmemiş olup tüm sektörlerin fonksiyon esasını benimsediği görülmüştür. Stok maliyeti belirlemeye ilişkin muhasebe politikası tercihinde de sektörler arasında farklılık bulunmamış olup tüm sektörlerin ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini benimsediği tespit edilmiştir. İşletme faaliyetlerinden elde edilen nakit akışlarının raporlamasında tüm sektörler dolaylı yöntemi tercih etmiştir. Finansal kuruluşlar dışında yer alan şirketler için faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında ise imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörler yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları tercih ederken imalat sektörünün finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının tercih ettiği bulgusu elde edilmiştir. Finans sektörü dışında yer alan şirketler için faiz giderlerinin sınıflandırılmasında sektör arası farklılık tespit edilmemiştir. Hem imalat hem de imalat ve finans sektörü dışında kalan diğer sektörlerde faaliyet gösteren

işletmeler faiz giderlerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlar içerisinde raporlamışlardır. Ek olarak finans sektörü dışında kalan işletmeler alınan temettüleri yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içerisinde göstermeyi tercih etmişlerdir. Temettü ödemesinin raporlanmasında da sektörler bazında farklılık tespit edilmemiş olup tüm sektörlerin temettü ödemelerini ağırlıklı olarak finansman faaliyetlerinden nakit akışları içerisinde sınıflandırdığı bulgusu elde edilmiştir. Maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde sektörler arasında farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre finans sektöründe yer alan işletmeler maliyet ve yeniden değerlendirme modelini birlikte tercih ederken, imalat ve bunların dışında kalan diğer sektörlerde yer alan işletmeler maliyet modelini esas almaktadır. Maddi ve maddi olmayan duran varlıkların amortisman yöntemi tercihlerinin sektör bazında ayırım olmaksızın doğrusal amortisman yöntemi olduğu tespit edilmiştir. Devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi noktasında tüm sektörlerde yer alan işletmelerin ağırlık olarak gelir yaklaşımını benimsediği görülmüştür. Bununla birlikte maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümlerinde de tüm sektörlerin ağırlıklı olarak maliyet modelini tercih ettiği bulgusu elde edilmiştir. Son olarak yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümünde sektörler bazında farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre imalat ve finans sektörü yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde gerçeğe uygun değer modeli tercihinde bulunurken bunların dışında kalan diğer sektörlerde yer alan işletmelerin ise ağırlıklı olarak maliyet modeli tercihinde bulunduğu bulgusu elde edilmiştir.

BIST100 Endeksinde yer alan işletmelerin muhasebe politikası seçimlerine etki eden faktörlerin araştırmasına yönelik şirketlerin tercihte bulundukları dört muhasebe politikası incelenmiş ve frekans dağılımları tespit edilmiştir. İşletmelerin tercih ettiği muhasebe politikalarının gelir artırıcı veya azaltıcı olması bakımından sınıflandırılırken ortalama değere ulaşabilmek için dört muhasebe politikasından en az iki tanesine yönelik açıklamada bulunmuş olması kriteri konulmuştur. Bu kriter gereği belirlenmiş olan dört muhasebe politikasından en az iki tanesine yönelik bilgi paylaşımında bulunmayan dört işletme tespit edilmiş olup araştırmaya 96 (N) işletme ile devam edilmiştir.

BIST 100 endeksinde yer alan yer alan 96 işletmeye ait tanımlayıcı istatistik bilgileri aşağıdaki Tablo 5'te özetlenmiştir.

**Tablo 6.** BIST 100 Endeksindeki İşletmelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

| Sektörler       | Şirket Sayıları | Yüzdeler    |
|-----------------|-----------------|-------------|
| İmalat Sektörü  | 38              | %40         |
| Finans Sektörü  | 29              | %30         |
| Diğer Sektörler | 29              | %30         |
| <b>TOPLAM</b>   | <b>96</b>       | <b>%100</b> |

Tablo 6'a göre incelenme kapsamına alınan 96 işletmenin %40'ı imalat sektöründe, %30'u finans sektöründe, %30'u da imalat ve finans sektörü dışında yer alan diğer sektörlerde faaliyet göstermektedir.

**Tablo 7.** Sektörlere Göre Tercih Edilen Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

| Sektörler       | Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası | Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası | TOPLAM        |
|-----------------|------------------------------------|------------------------------------|---------------|
|                 | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Şirket Sayısı |
|                 | Sektör içerisindeki Yüzdesi        | Sektör içerisindeki Yüzdesi        | Şirket Sayısı |
| İmalat Sektörü  | -                                  | %0                                 | 38            |
| Finans Sektörü  | 1                                  | %3                                 | 11            |
| Diğer Sektörler | 6                                  | %21                                | 21            |
| <b>TOPLAM</b>   | <b>7</b>                           | <b>%7</b>                          | <b>70</b>     |

BIST 100 endeksinde yer alan işletmelerin stok maliyeti hesaplama yöntemi tercihleri Tablo 7'de özetlenmiştir. Tabloya göre imalat sektörünün %100'ü, finans sektörünün %38'i, imalat ve finans dışında kalan diğer sektörlerde yer alan işletmelerin ise %72'si gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihinde bulunmaktadır. Endekste yer alan şirketlerin %20'si stok maliyetler hesaplama yöntemine yönelik açıklamada bulunmamıştır.

**Tablo 8.** Sektörlere Göre Tercih Edilen Maddi Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

| Sektörler              | Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası |                             | Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası |                             | TOPLAM        |               |
|------------------------|------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------|-----------------------------|---------------|---------------|
|                        | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Şirket Sayısı | Şirket Sayısı |
| <b>İmalat Sektörü</b>  | 21                                 | %55                         | 17                                 | %45                         | 38            | %100          |
| <b>Finans Sektörü</b>  | 12                                 | %41                         | 17                                 | %59                         | 29            | %100          |
| <b>Diğer Sektörler</b> | 14                                 | %48                         | 15                                 | %52                         | 29            | %100          |
| <b>TOPLAM</b>          | <b>47</b>                          | <b>%49</b>                  | <b>49</b>                          | <b>%51</b>                  | <b>96</b>     | <b>%100</b>   |

BIST 100 endeksinde yer alan işletmelerin maddi duran varlıkların sonraki ölçümleri konusundaki tercihleri Tablo 8’de özetlenmiştir. Tabloya göre imalat sektörünün %55’i gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulunurken finans sektörünün %59’u, imalat ve finans dışında kalan diğer sektörlerde yer alan işletmelerin ise %52’si gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihinde bulunmaktadır. Tüm sektör bazında bakıldığında endekste yer alan şirketlerin %51’inin gelir azaltıcı, %49’unun ise gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulundukları bulgusu elde edilmiştir.

**Tablo 9.** Sektörlere Göre Tercih Edilen Maddi Olmayan Duran Varlıkların Sonraki Ölçümlerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

| Sektörler              | Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası |                             | Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası |                             | TOPLAM        |            |
|------------------------|------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------|-----------------------------|---------------|------------|
|                        | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Şirket Sayısı | Yüzdesi    |
| <b>İmalat Sektörü</b>  | 19                                 | %50                         | 7                                  | %18                         | 26            | %68        |
| <b>Finans Sektörü</b>  | 23                                 | %79                         | 5                                  | %17                         | 28            | %96        |
| <b>Diğer Sektörler</b> | 22                                 | %76                         | 6                                  | %20                         | 28            | %96        |
| <b>TOPLAM</b>          | <b>64</b>                          | <b>%67</b>                  | <b>18</b>                          | <b>%19</b>                  | <b>82</b>     | <b>%86</b> |

BIST 100 endeksinde yer alan işletmelerin maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri konusundaki tercihleri Tablo 9’da özetlenmiştir. Tabloya göre imalat sektörünün %50’si, finans sektörünün %79’u, imalat ve finans dışında kalan diğer sektörlerde yer alan işletmelerin ise %76’sı gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulunmaktadır. Endekste yer alan şirketlerin %14’ü maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümlerine yönelik açıklamada bulunmamıştır.

**Tablo 10.** Sektörlere Göre Tercih Edilen Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerin Sonraki Ölçümlerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

| Sektörler              | Gelir Artırıcı Muhasebe Politikası |                             | Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikası |                             | TOPLAM        |               |
|------------------------|------------------------------------|-----------------------------|------------------------------------|-----------------------------|---------------|---------------|
|                        | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Tercih Eden Şirket Sayısı          | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Şirket Sayısı | Şirket Sayısı |
| <b>İmalat Sektörü</b>  | 13                                 | %34                         | 8                                  | %21                         | 21            | %55           |
| <b>Finans Sektörü</b>  | 16                                 | %55                         | 7                                  | %24                         | 23            | %79           |
| <b>Diğer Sektörler</b> | 9                                  | %31                         | 10                                 | %34                         | 19            | %65           |
| <b>TOPLAM</b>          | <b>38</b>                          | <b>%40</b>                  | <b>25</b>                          | <b>%26</b>                  | <b>63</b>     | <b>%66</b>    |

BIST 100 endeksinde yer alan işletmelerin yatırım amaçlı elde ettikleri gayrimenkullerin sonraki ölçümleri konusundaki tercihleri Tablo 10’da özetlenmiştir. Tabloya göre imalat sektörünün %34’ü ve finans sektörünün

%59'u gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulunurken, imalat ve finans dışında kalan diğer sektörlerde yer alan işletmelerin ise %34'ü gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihinde bulunmaktadır. Tüm sektör bazında bakıldığında endekste yer alan şirketlerin %26'sının gelir azaltıcı, %40'ının ise gelir artırıcı muhasebe politikası tercihinde bulundukları bulgusu elde edilmiştir. Endekste yer alan şirketlerin %34'ü yatırım amaçlı gayrimenkullerinin sonraki ölçümlerine yönelik açıklamada bulunmamıştır.

**Tablo 11.** Sektörlere Göre Gelir Artırıcı ve Azaltıcı Muhasebe Politikası Tercihlerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

| Sektörler       | Gelir Artırıcı Muhasebe Politikaları |                             | Gelir Azaltıcı Muhasebe Politikaları |                             | TOPLAM        |             |
|-----------------|--------------------------------------|-----------------------------|--------------------------------------|-----------------------------|---------------|-------------|
|                 | Tercih Eden Şirket Sayısı            | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Tercih Eden Şirket Sayısı            | Sektör içerisindeki Yüzdesi | Şirket Sayısı | Yüzdesi     |
| İmalat Sektörü  | 22                                   | %58                         | 16                                   | %42                         | 38            | %100        |
| Finans Sektörü  | 22                                   | %76                         | 7                                    | %24                         | 29            | %100        |
| Diğer Sektörler | 21                                   | %72                         | 8                                    | %28                         | 29            | %100        |
| <b>TOPLAM</b>   | <b>65</b>                            | <b>%68</b>                  | <b>31</b>                            | <b>%32</b>                  | <b>96</b>     | <b>%100</b> |

BIST 100 endeksinde yer alan şirketlerin sektörlere göre gelir artırıcı veya azaltıcı muhasebe politikası tercihleri Tablo 11'de özetlenmiştir. Tabloya göre endekste yer alan imalat sektöründeki şirketlerin %58'i, finans sektörünün %76'sı ve imalat ve finans sektörü dışında yer alan işletmelerin %72'si gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etmektedir. Toplam rakamlara bakıldığında örnekleme oluşturan işletmelerin %68'sinin gelir artırıcı, %32'sinin gelir azaltıcı muhasebe politikası tercihinde bulunduğu bulgusu elde edilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen bağımsız değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiki bilgiler aşağıdaki Tablo 12 yardımıyla özetlenmiştir.

**Tablo 12.** Çalışmanın Bağımsız Değişkenlerine Yönelik Tanımlayıcı İstatistiki Bilgiler

|                             | N  | Minimum | Maksimum | Ortalama | Std. Sapma | Varyans |
|-----------------------------|----|---------|----------|----------|------------|---------|
| Kaldıraç Oranı (LEV)        | 96 | 0,0113  | 0,9703   | 0,5339   | 0,2537     | 0,0643  |
| İşletme Büyüklüğü (SIZE)    | 96 | 8,5578  | 12,0509  | 10,2055  | 0,7845     | 0,6155  |
| Kârlılık (PR)               | 96 | -0,1106 | 0,4936   | 0,1185   | 0,1144     | 0,0130  |
| Sahiplik Yoğunlaşması (OWN) | 96 | 0,0000  | 0,9400   | 0,5460   | 0,2468     | 0,0609  |
| Yatırım Fırsatları Seti (Q) | 96 | 0,1754  | 3,8922   | 1,1659   | 0,7757     | 0,6018  |
| Özel Amaçlı Yatırımlar (RD) | 96 | 0,0000  | 0,2288   | 0,0099   | 0,0345     | 0,0011  |
| Banka Kredileri (BL)        | 96 | 0,0000  | 1,0000   | 0,6215   | 0,3773     | 0,1423  |
| İşgücü (LF)                 | 96 | 0,0007  | 0,3120   | 0,0667   | 0,5739     | 0,0032  |
| Kısa Vadeli Borçlar (ST)    | 96 | 0,0000  | 1,0000   | 0,5276   | 0,2748     | 0,0755  |
| Cari Oran (CR)              | 96 | 0,2297  | 22,6666  | 2,1742   | 3,4350     | 11,7998 |
| Aktif Kârlılık (ROA)        | 96 | -0,1009 | 0,4330   | 0,1070   | 0,1019     | 0,0103  |

Lojistik regresyon analizi yapısı gereği yüksek korelasyona duyarlı bir testtir. Bu nedenle bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu tespit edilmemesi gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007: 443). Çoklu doğrusal bağlantı sorunu olup olmadığını test edebilmek için tolerans değerleri, Varyans Artış Faktörleri (VIF) ve standardize olmamış regresyon katsayılarına ilişkin standart hatalar kullanılabilir (Çokluk, 2010: 1377). Bu çalışma kapsamında bağımsız değişkenler arasında çoklu

doğrusal bağlantı sorununu tespit edebilmek için VIF değerleri dikkate alınmıştır. Bağımsız değişkenlere ait VIF değerleri aşağıdaki Tablo 13’de gösterilmiştir.

**Tablo 13. Çoklu Doğrusal Bağlantıya Yönelik Bulgular**

| Bağımsız Değişkenler        | Tolerans | VIF       |
|-----------------------------|----------|-----------|
| Kaldıraç Oranı (LEV)        | 0,312372 | 3,201310  |
| İşletme Büyüklüğü (SIZE)    | 0,461240 | 2,168067  |
| Kârlılık (PR)               | 0,052642 | 18,996165 |
| Sahiplik Yoğunlaşması (OWN) | 0,765266 | 1,306735  |
| Yatırım Fırsatları Seti (Q) | 0,588507 | 1,699214  |
| Özel Amaçlı Yatırımlar (RD) | 0,757933 | 1,319379  |
| Banka Kredileri (BL)        | 0,732968 | 1,364317  |
| İşgücü (LF)                 | 0,700412 | 1,427732  |
| Kısa Vadeli Borçlar (ST)    | 0,774338 | 1,291425  |
| Cari Oran (CR)              | 0,568540 | 1,758892  |
| Aktif Kârlılık (ROA)        | 0,051995 | 19,232746 |

Çokluk’a (2010) göre VIF değerinin 10’dan büyük olması bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununun var olduğunu göstermektedir. Tablo 13’e göre elde edilen VIF değerlerine bakıldığında kârlılık (18,996165) ile aktif kârlılık (19,232746) arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu olduğu görülmektedir. Sorunun çözülebilmesi için probleme kaynaklık eden değişken ya da değişkenlerin modelden çıkarılması önerilmektedir (Şenel ve Alatlı, 2014: 37). Değişkenlerin modele sağlamış oldukları katkı ve daha önceki çalışmalarda elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak aktif kârlılık değişkeninin modele dahil edilmemesi uygun görülmüştür. Bunun sonucunda araştırmada test edilen lojistik regresyon modeli (4) aşağıdaki şekilde revize edilmiştir.

$$Y = a_0 + b_1 \text{Kaldıraç Oranı} - b_2 \text{İşletme Büyüklüğü} + b_3 \text{Kârlılık Oranı} + b_4 \text{Sahiplik Yoğunlaşması} + b_5 \text{Yatırım Fırsatları Seti} + b_6 \text{Özel Amaçlı Yatırımlar} + b_7 \text{Banka Kredileri} - b_8 \text{İşgücü} + b_9 \text{Kısa Vadeli Borçlar} - b_{10} \text{Cari Oranı} \quad (4)$$

Lojistik regresyon modeline dahil edilen on değişkene ilişkin VIF değerleri tekrar kontrol edildiğinde değerlerin 10’un altında kaldığı görülmüş olup bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu olmadığı kabul edilmiştir.

**Tablo 14. Lojistik Regresyon Analizine İlişkin Bulgular**

|      | $\beta$      | Standart Hata | Wald          | sd       | p            | Exp ( $\beta$ )  |
|------|--------------|---------------|---------------|----------|--------------|------------------|
| BL   | -,281        | ,708          | ,157          | 1        | ,692         | ,755             |
| LF   | 5,951        | 4,679         | 1,618         | 1        | ,203         | 384,261          |
| ST   | ,339         | ,956          | ,126          | 1        | ,723         | 1,403            |
| LEV  | ,977         | 1,443         | ,459          | 1        | ,498         | 2,656            |
| PR*  | <b>9,276</b> | <b>2,859</b>  | <b>10,526</b> | <b>1</b> | <b>,001*</b> | <b>10683,135</b> |
| OWN  | -,868        | 1,088         | ,637          | 1        | ,425         | ,420             |
| Q    | ,118         | ,444          | ,070          | 1        | ,791         | 1,125            |
| RD   | 11,340       | 24,223        | ,219          | 1        | ,640         | 84136,326        |
| CR   | ,008         | ,141          | ,003          | 1        | ,957         | 1,008            |
| SIZE | -,190        | ,395          | ,232          | 1        | ,630         | ,827             |

\* %1 düzeyinde anlamlıdır.

Analiz sonuçlarına göre BIST 100 endeksi içerisindeki işletmelerin kârlılık oranları, şirketlerin muhasebe politikası seçimleri üzerinde %1 düzeyinde ( $p=0,001$ ) anlamlı bir etkiye sahiptir. Kârlılık değişkeni dışındaki diğer değişkenlerin anlamlı etkiye sahip olduğu bulgusu elde edilememiştir. Bu noktada çalışma kapsamında H1, H2, H4, H5, H6, H7, H8, H9 v H10 hipotezleri reddedilmiş olup H3 hipotezi ise kabul edilmiştir. Ek olarak  $\beta$  katsayısı pozitif bir değere sahip olduğu için (9,276) kârlılık oranı yüksek olan işletmelerin gelir artırıcı muhasebe politikalarını tercih etme ihtimallerinin yüksek olduğu söylenebilir. Anlamlı olarak tespit edilen kârlılık değişkeninin Odds değeri (Exp  $\beta$ ) 10683,135 olarak ölçülmüştür. Elde edilen bulgular doğrultusunda lojistik regresyon modeli (5) aşağıdaki şekilde revize edilmiştir.

$$Y = a_0 + b_1 \text{Kârlılık Oranı}$$

(5)

Oluşturulan lojistik regresyon modelinin olabilirlik oranı değişim tablosu ise aşağıda özetlenmiştir.

**Tablo 15.** Modele Yönelik Olabilirlik Oranı Değişim Tablosu

| Değişkenler                            | Sabit  | -2Log Olabilirlik<br>(-2LL)'deki Değişme |
|----------------------------------------|--------|------------------------------------------|
| PR                                     | -0,163 | 9,276                                    |
| <b>-2 LL: 106,203</b>                  |        |                                          |
| <b>Cox &amp; Snell R Square: 0,141</b> |        |                                          |
| <b>Nagelkerke R Square: 0,197</b>      |        |                                          |
| <b>Hosmer ve Lemeshow Testi: 0,949</b> |        |                                          |

Tablo 15'te Hosmer ve Lemeshow testine göre 0,949 verisi elde edilmiştir. Bu değer 0,05'ten büyük olduğu için kurulan modelin iyi uyum gösterdiği kabul edilmiştir. Olabilirlik değişim oranı değeri 104,402 olarak ölçülmüştür. Kârlılık oranı bağımsız değişkeninin kurulan modelin olabilirlik değerine sağlamış olduğu katkı 9,276'dır. Cox & Snell R Square sonucuna göre kârlılık değişkeninde yaşanacak değişim bağımlı değişkenin %14'ünü ve Nagelkerke R Square sonuçlarına göre % 19,7'sini açıklamaktadır.

## 5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Günümüzde işletmelerin yayınladıkları finansal tablolar, muhasebe süreçlerinin anlamlılığını arttırmaktadır. Ek olarak yöneticiler tarafından tercih edilen muhasebe politikalarının, raporlar aracılığıyla yayınlanan finansal bilgiler ve sonuçlar üzerinde etkisi olduğu da bilinmektedir. BİST 100 endeksindeki şirketlerin sektör bazında muhasebe politikası ve tahmin tercihleri açısından farklılık gösterip göstermediğini ve muhasebe politikası seçimlerini etkileyen unsurları daha geniş bir perspektifle değerlendirmek amacıyla, BİST 100'de işlem gören toplam 100 şirketin tercih ettiği muhasebe politikaları ve bu tercihlere etki eden faktörler belirlenmiş ve elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çalışma kapsamında elde edilen ilk sonuç BIST 100 endeksinde işlem gören şirketlerin farklı sektörlerde faaliyet göstermelerine rağmen ağırlıklı olarak aynı muhasebe politikasını tercih etme eğiliminde olduklarıdır. Elde edilen bulgulara bakıldığında kapsamlı gelir tablosunun sunum biçiminde, nakit akış tablosunda finansal kuruluşlar dışında kalan şirketler için faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında, maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde ve yatırım amaçlı gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde sektörler bazında farklılık tespit edilmişken, bunların dışında kalan diğer konularda sektörler bazında farklılık bulunmamıştır. Elde edilen bulgulara göre, imalat ve finans sektörlerinde genellikle ikili tablo kullanımı tercih edilirken, diğer sektörlerde tek tablo kullanımı yaygındır. Her iki sunum şeklinde de rakamlar aynı olmasına rağmen, ayrıntılı açıklama yapma tercihlerinde farklılıklar görülebilmektedir. İmalat sektöründe yeniden değerlendirme gibi uygulamaların yaygın olması ve bu ayrıntıların ayrı bir tablo olarak sunulması daha fazla tercih edilmesine sebep olabilmektedir. Finansal kuruluşlar dışındaki işletmelerde, faiz gelirlerinin sınıflandırılmasında sektörler arasında farklılıklar bulunmuştur. İmalat sektörü faiz gelirlerini finansman faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları olarak raporlarken, diğer sektörler yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları olarak raporlamayı tercih etmiştir. TMS 7 Nakit Akış Tablosu standardına göre, faiz gelirleri esas veya yatırım faaliyetlerinden sağlanan nakit akışları içinde gösterilebilir. Ancak, imalat sektöründe bu standart dışında bir tercihin ağırlıklı olarak yapıldığı belirlenmiştir. Maddi duran varlıkların sonraki ölçümlerinde, imalat ve diğer sektörler maliyet modelini tercih ederken, finans sektörü hem maliyet hem de yeniden değerlendirme modelini birlikte kullanmıştır. Yatırım amaçlı elde tutulan gayrimenkullerin sonraki ölçümlerinde, imalat ve finans sektörleri gerçeğe uygun değer modelini tercih ederken, diğer sektörler maliyet modelini tercih etmiştir. Kira getirisi olan ve rayiç değeri bilinen gayrimenkuller genellikle gerçeğe uygun değer yöntemi ile değerlendirilir. Ancak, kullanılmayan boş araziler gibi yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değer tespiti gerekli olmadığında maliyet modeli uygulamasına tabi tutulabileceği düşünülmektedir. Ulaşılan bulguların önceki çalışmalarla karşılaştırılması sonucunda birçok noktada uyum olduğu görülmektedir (Öztürk, 2011; Gürol, 2016; Haller ve Wehrfritz, 2013; Coşkun, 2016). Bu uyum, kapsamlı gelir tablosu sunum formatı, stok maliyeti hesaplama yöntemi, işletme faaliyetlerinden sağlanan nakit akışlarının raporlanması, faiz gelir ve giderlerinin sınıflandırılması, ödenen temettülerin nakit akış tablosundaki yeri, maddi ve maddi olmayan duran varlıkların sonraki ölçümleri ve amortisman yöntemlerini kapsamaktadır. Haller ve Wehrfritz'in (2013)

ulaştığı "muhasabe politikası tercihlerinde yıllar içinde çok az değişiklik olduğu" sonucu ile de bu bulgular uyumludur. Ancak bazı konularda yıllar içinde farklılıklar ortaya çıkmıştır. Öztürk'ün çalışmasında imalat sektörü maliyet modelini, diğer sektörler ise gerçeğe uygun değer modelini tercih etmişken, bu çalışmada imalat sektörü gerçeğe uygun değer yaklaşımını, diğer sektörler ise maliyet modelini benimsemiştir. Bu değişikliğin, gerçeğe uygun değer ölçüm maliyetlerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Kira getirisi sağlayan gayrimenkuller için gelir yaklaşımı kullanılarak gerçeğe uygun değer tahmini yapılabilirken, kira getirisi olmayan gayrimenkullerin değerlendirme raporları maliyetli olabilmektedir. Bu nedenle, işletmeler için maliyet modelini kullanmak avantajlı olabilmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen diğer bir sonuç BIST 100 endeksinde işlem gören şirketlerin çoğunlukla gelir artırıcı muhasabe politikası tercihlerinde bulunduklarıdır. Bu sonuç, Ulusan'ın 2005 yılında yaptığı çalışmadan farklılık göstermektedir. Kılınç'ın 2017 yılındaki araştırmasında ise şirketlerin çoğunluğunun gelir artırıcı muhasabe politikaları benimsediği bulgusu ile uyumludur. Bu bulgular, şirketlerin zamanla gelir azaltıcı politikalardan gelir artırıcı politikalara geçiş yaptığını göstermektedir. Bu durum, işletmelerin farklı ekonomik konjonktürlere adapte olması, büyüme için fon sağlama ve yatırımcı bulma ihtiyacı, ayrıca piyasada güven oluşturma çabaları gibi faktörlerle ilişkilendirilebilmektedir.

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlardan diğeri ise muhasabe politikası tercihlerine etki eden faktörün kârlılık oranı olmasıdır. Bu sonuç, Ulusan ve Doğan (2008), Kılınç (2017), Gökten (2015) tarafından elde edilen sonuçlarla uyum gösterirken; Ulusan (2007), Gökten (2015), Sadeghi ve Zareje (2015), Kara (2022) tarafından ulaşılan sonuçlardan farklılık göstermektedir. Ayrıca, kârlılık oranı yüksek olan şirketlerin gelir artırıcı muhasabe politikaları seçme olasılığının daha yüksek olduğu diğer bulgular arasındadır. İşletme yöneticilerinin kârlılık rakamları üzerinden getiri sağlama veya başarılarını kanıtlama amacıyla gelir artırıcı muhasabe politikalarını tercih etmelerinin yanı sıra kârlılığı sürekli hale getirme çabasıyla da bu politikaları seçebilecekleri düşünülmektedir. Bu durum, işletmelerin ardışık dönemlerde istikrarlı bir kârlılık göstererek yatırımcıları çekme stratejisi olarak da yorumlanabilir.

Çalışmanın dört kısıtı bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmada yalnızca 15 muhasabe politikası incelenmiştir. İkinci olarak veri toplama süreci sadece BİST100 endeksinde yer alan şirketlerle sınırlı kalmıştır. Üçüncü olarak, incelenen raporlama dönemi sadece bir yıl içermektedir. Son olarak, muhasabe politikaları seçimine etki eden faktörlerde yalnızca ekonomik belirleyiciler dikkate alınmıştır. Bu çalışmanın kapsamını genişletmek için ek muhasabe politikaları ve tahminlerine odaklanmak mümkündür. BİST 100 endeksi şirketlerine odaklanılan bu çalışmada, gelecekte daha geniş bir örnekleme yönelmek faydalı olabilir. Ayrıca muhasabe politikalarının seçimini etkileyen çeşitli faktörleri incelemek, araştırmanın kapsamını genişleterek daha detaylı bir analiz yapma imkanı sağlayabilir. İşletmelerin faaliyet gösterdiği sektör, büyüklük, finansal hedefler ve risk düzeyi farklılıkları mevcuttur. Bu noktadan hareketle işletmeler muhasabe politikalarını faaliyet gösterdikleri sektöre, faaliyet yapısına ve stratejik hedeflerine uygun şekilde özelleştirmeleri tavsiye edilmektedir. Ancak muhasabe politikası değişikliklerinin karmaşık süreçler içermesi işletmeleri muhasabe politikalarını değiştirmede zorluk yaratabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte değişiklik süreçlerinin sadeleştirilmesi işletmelerin sektörlerine uygun muhasabe politikası seçimi yapmalarını kolaylaştırabilir. Ek olarak çalışma kapsamında elde edilen sonuçlara göre işletmelerin finansal raporlarında şeffaflık ve etik ilkelere öncelik vermesi önerilmektedir. İşletmelerin gelir artırıcı muhasabe politikalarını manipülatif olmayan şekilde işletme gerçekliğine uygun olarak uygulamaları önem arz etmektedir.



**KAYNAKÇA**

- Al Qaysi, J. M. (2022). Muhasebe ve Raporlama Standartları Kapsamında Muhasebe Politikalarının Belirleyicileri: Irak Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Astami, E., & Tower, G. (2006). Accounting Policy Choice and Firm Characteristics in the Asia Pacific Region: An International Empirical Test of Costly Contracting Theory. *The International Journal of Accounting*, 41, s. 1-21. doi:10.1111/j.1467-646X.2004.00104.x
- Bayat, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, s. 25-34.
- Beneish, M. (2001). Earnings Management: A Perspective. *Managerial Finance*, 27(12), s. 3-17.
- Böyüközkük, M. (2016). Yüksek Lisans Tezi. *Banka Finansal Tablolarında Uygulanan Muhasebe Politikalarının İncelenmesi: İstanbul Borsasında Bir Araştırma*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Coşkun, S. (2016). TMS-TFRS Uygulamaları Çerçevesinde Seçilen Muhasebe Politikaları, Tahmin ve Hataların İncelenmesi: Borsa İstanbul Sektörler Arası Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Doktora Tezi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cullinan, C. P. (1999). International Trade and Accounting Policy Choice: Theory and Canadian Evidence. *The International Journal of Accounting*, 34(4), s. 597-607. doi:10.1016/S0020-7063(99)00022-9
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), s. 1357-1407.
- Emanuel, D., Wong, J., & Wong, N. (2003). Efficient Contracting and Accounting. *Accounting and Finance*, 43(2), s. 149-166.
- Ge, W., Matsumoto, D., & Li Zhang, J. (2011). Do CFOs Have Style? An Empirical Investigation of the Effect of Individual CFOs on Accounting Practices. *Contemporary Accounting Research*, 28(4), s. 1141-1179. doi:10.1111/j.1911-3846.2011.01097.x
- Gökten, P. (2013). Pozitif Muhasebe Teorisi ve Muhasebe Politikalarının Seçimine ilişkin Ampirik Bir çalışma. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürel, F. (2018). Ölçeklerine Göre İşletmeler ve Uyguladıkları Muhasebe Politikalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haller, A., & Wehrfritz, M. (2013). The Impact of National GAAP and Accounting Traditions on IFRS Policy Selection: Evidence from Germany and the UK. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 22, s. 39-56. doi:10.1016/j.intaccudtax.2013.02.003
- Healy, P. M. (1985). The Effect Of Bonus Schemes On Accounting Decision. *Journal of Accounting and Economics*, s. 85-86.
- Healy, P., & Wahlen, J. (1999). A Review of the Earnings Management Literature and It's Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*, 13(4), s. 365-383.

- Holthausen, R. W. (1990). Accounting Method Choice Opportunistic Behavior, Efficient Contracting, and Information Prerspectives. *Journal of Accounting and Economics*, 12, s. 207-218.
- Inoue, T., & Thomas, W. B. (1996). The Choice of Accounting Policy In Japan. *Journal of Infernafionul Financial Management and Accounting*, 7(1). doi:10.1111/j.1467-646X.1996.tb00061.x
- Jaafar, A., & Mcleay, S. (2007). Country Effects and Sector Effects on the Harmonization of Accounting Policy Choice. *ABACUS*, 43(2), s. 156-189. doi:10.2139/ssrn.976677
- KAP. (2022). *Kamuyu Aydınlatma Platformu*. 03 01, 2022 tarihinde Kamuyu Aydınlatma Platformu Web Sitesi: <https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler> adresinden alındı
- Kara, M. (2022). Kazanç Yönetimi ile Likidite Oranları Arasındaki İlişki: BİST30 Uygulaması. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), s. 139-154.
- Karadeniz, E., & İskenderoğlu, Ö. (2011). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda İşlem Gören Turizm İşletmelerinin Aktif Karlılığını Etkileyen Değişkenlerin Analizi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1), s. 66-76.
- KGK. (tarih yok). TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklik ve Hatalar Standardı. <https://www.kgk.gov.tr/> adresinden alındı
- Kılınç, Y. (2017). TMS/TFRS'deki Muhasebe Politikala Farklılıklarının Finansal Tablololara Etkisi ve Muhasebe Politikası Seçimini Etkileyin Faktörlerin Ampirik Olarak İncelenmesi. *Doktora Tezi*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, H. (2012). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye'de Oluşum ve Gelişim Süreci. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 105-120.
- Mirza, A. A., & Holt, G. (2011). *Practical Implementation Guide and Workbook*, 3. Baskı. London: John Wiley & Sons, Inc.
- Missonier Piera, F. (2004). Economic Determinants of Multiple Accounting Method Choices in a Swiss Context. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 15(2), s. 118-144.
- Öztürk, C. (2011). Finansal Tabloların Dipnotlarında Sunulan Muhasebe Polititikalarının Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından İncelenmesi. *Doktora Tezi*. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sadeghi, S. A., & Zareie, B. (2015). Relationship Between Earnings Management And Financial Rations At The Family Firms Listed In The Tehran Stoch Exchange. *Indian Journal of Fundemental and Applied Life Sciences*, 5, s. 1411-1420.
- Sümer, H., & Perek, A. A. (2013). Bilançolarda Cari Oranın Önemi ve Hesaplanması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 6(1), s. 47-61.
- Şenel, S., & Alatlı, B. (2014). Lojistik Regresyon Analizinin Kullanıldığı Makaleler Üzerine Bir İnceleme. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(1), s. 35-52.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston, USA: Pearson Education Inc.

- Ulusal, H., & Doğan, İ. (2008). Muhasebe Politikası Seçimi: Pozitif Muhasebe Teorisi ve Ekonomik Belirleyiciler- Ampirik Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), s. 229-254.
- Uluslan, H. (2007). Muhasebe Politikası Seçiminin Ekonomik Belirleyicileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(02), s. 167-198. doi:10.1501/SBFder\_0000002024
- Varıcı, İ., & Kalıpçı Çağırın, F. (2015, Ocak). Muhasebe Politikalarının Seçimine Etki Eden Faktörler: Borsa İstanbul (BİST)'da Bir Uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, s. 91-107.
- Watts, L. R. (1977). Corporate Financial Statements, A Product of the Market and Political Processes. *Australian Journal of Management*, 2(1), s. 53-75.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective. *The Accounting Review*, 65(1), s. 131-156.
- Welch, E. (2003). The Relationship Between Ownership Structure and Performance in Listed Australian Companies. *Australian Journal of Management*, 28(3), s. 287-305.
- Wong, N. (2005). Determinants of the Accounting Change for Income Tax. *Journal of Business Finance & Accounting*, 32(5), s. 1171-1196.
- Yılmaz, B. B. (2013, Nisan). Türkiye'deki Halka Açık Konaklama Şirketlerinin Muhasebe Politikalarının Belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 97-118.